



در جلسه سازوکار اجرایی صدور مجوز تبلیغات محصولات آموزشی و کمک‌درسی عنوان شد:

پراکندگی ذهن جامعه تعلیم و تربیت؛ رهاورد تبلیغات انبوه کتاب‌های غیراستاندارد

آموزش، دنیای گسترده‌ای است که بنیان‌های آن را آموزش‌های رسمی مدرسه‌ها تشکیل می‌دهند. مخاطبان این آموزش‌ها، طیف گسترده‌ای از دانش‌آموزان با استعدادها و توانایی‌های متفاوت هستند. در کنار «کتاب‌های درسی» که اصلی‌ترین منبع آموزش محسوب می‌شوند، می‌توان با نیازسنجی‌های درست، از «منابع کمک‌آموزشی» به منظور فهم بهتر مطالب درسی یا یادگیری فراتر از آن برای دانش‌آموزان علاقه‌مند بهره‌گرفت. اما مطابق مصوبه ۸۲۸ شورای عالی آموزش و پرورش، سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی و به‌طور مشخص دفتر انتشارات و فناوری آموزشی، وظیفه بررسی منابع کمک‌آموزشی و تأیید آن‌ها را برای استفاده دانش‌آموزان به عهده دارد. تبلیغ یا معرفی هر یک از این منابع به دریافت مجوز از دفتر مورد اشاره منوط است. تبلیغات گسترده کتاب‌های کمک‌درسی غیراستاندارد در صدا و سیما، شورای سیاست‌گذاری منابع آموزشی و تربیتی را بر آن داشت تا دستورالعمل اجرایی و سازوکار صدور مجوز تبلیغات محصولات آموزشی و کمک‌درسی را موضوع نهمین جلسه این شورا قرار دهد. این جلسه با حضور رئیس سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی، مدیر و معاونان وقت دفتر انتشارات و فناوری آموزشی، مدیران ستادی معاونت‌های آموزش ابتدایی، متوسطه و پرورشی، نمایندگان از وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، دبیرخانه شورای عالی انقلاب فرهنگی، انجمن فرهنگی ناشران آموزشی، انجمن فرهنگی ناشران کودک و نوجوان، سازمان ملی استاندارد، مجمع ناشران الکترونیک، شرکت صنایع آموزشی و سازمان تجهیز و نوسازی مدارس، در دفتر ریاست سازمان برگزار شد.

مباحث مهم در تحقق این اهداف، تبلیغات منابع غیراستاندارد، به‌خصوص کتاب‌های کمک‌درسی نامناسب در صدا و سیماست. البته با ابلاغ ندهای سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی، و پیگیری‌های وزیر وقت آموزش و پرورش و دستور مقام معظم رهبری، از میزان تبلیغات این کتاب‌ها در صدا و سیما کاسته شده است. آنچه مهم است اینکه بخش زیادی از کتاب‌های کمک‌درسی تبلیغی در صدا و سیما، مجوز لازم را از سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی ندارند، اما سازمان صدا و سیما براساس مقرراتی که در بخش بازرگانی دارد، بدون توجه به اخذ مجوزهای لازم، با ناشران آموزشی قرارداد می‌بندد.»

به گفته او، در همین ارتباط، آقای لاریجانی، رئیس محترم

مجوز تأییدیه پخش تبلیغات

محمد ناصری، مدیرکل وقت دفتر انتشارات و فناوری آموزشی، در ابتدای نشست، با تشریح دستورالعمل پیشنهادی گفت: «جلسه شورای سیاست‌گذاری منابع آموزشی و تربیتی عالی‌ترین شورایی است که برای پیشبرد اهداف مصوبه ۸۲۸ شورای عالی آموزش و پرورش و در راستای سامان‌دهی منابع آموزشی و تربیتی پیش‌بینی شده است. یکی از



فربیا کیا: در اسناد بالادستی تأکید شده است که اگر کتاب‌های کمک‌درسی هم‌جهت با اهداف برنامه‌درسی باشند، می‌توانند مفید واقع شوند، اما به قدری فضای منابع غیراستاندارد غلبه کرده است که کتاب‌های خوب در مهجوریت قرار گرفته‌اند

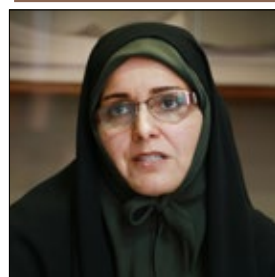
رشدجوانه
شماره ۶۴
تابستان ۱۳۹۸

مجلس شورای اسلامی، نامه‌ای به رئیس محترم سازمان صدا و سیما نوشت و پیرو آن نیمی از این تبلیغات متوقف شد، اما همچنان شاهد پخش تبلیغات کتاب‌های کمک‌درسی غیراستاندارد در صدا و سیما هستیم.

ناصری با بیان اینکه این تبلیغات ممکن است به جز صدا و سیما، در سایر رسانه‌ها اعم از روزنامه‌ها و مجلات هم پخش شود، اما به دلیل بُعد بیشتر تلویزیون، عمده انتقادات ما متوجه این دستگاه فرهنگی است، تأکید کرد: «ما در مکاتباتی که با مراجع ذی‌ربط این سازمان داشته‌ایم، آمادگی خود را برای بررسی فوری کتاب‌های مذکور و اعلام نظر سریع، در صورت استعمال صدا و سیما اعلام کرده‌ایم. می‌توانیم ظرف حداکثر ۴۸ ساعت به استعمال صدا و سیما در مورد استاندارد بودن منابع آموزشی و تربیتی مکتوب پاسخ و تأییدیه مجوز پخش را ارائه دهیم، یا اینکه اعلام کنیم اصلاً کتاب مورد نظر وارد چرخه داوری‌های ما نشده است.»

ناصری به ممنوعیت استفاده از کتاب‌های کمک‌درسی در مدرسه‌های ابتدایی هم اشاره و تأکید کرد که از سال گذشته، در سایت دفتر انتشارات و فناوری آموزشی اعلام شده است که کتاب‌های کمک‌درسی حوزه ابتدایی بررسی نمی‌شوند.

مهجوریت کتاب‌های خوب



فربیا کیا، معاون وقت دفتر انتشارات و فناوری آموزشی هم، در ادامه، با اشاره به مکاتبات انجام شده بین سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی و وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی و صدا و سیما گفت: «سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی، در اعتراض به تبلیغات گسترده منابع غیراستاندارد در صدا و سیما، با ارسال نامه‌ای به وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، خواستار متوقف شدن این تبلیغات شد. در این نامه تأکید شد که تبلیغ و ترویج هرگونه منبع آموزشی باید پس از دریافت تأییدیه استاندارد بودن کتاب از سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی انجام شود.»

وی ادامه داد: «وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی هم در واکنش، نامه‌ای را به صدا و سیما ارسال کرد و به رعایت درخواست سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی در باب تبلیغات کتاب‌های کمک‌درسی در رسانه ملی، تأکید کرد. در همین راستا، سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی، دستورالعمل بسیار موجزی را تدوین کرد که ضمن توضیحاتی درباره طرح سامان‌دهی، به رسانه‌ها می‌گوید در تبلیغ منابع مکتوب و غیرمکتوب چه مجوزی را باید از سفارش‌دهنده درخواست

کنند. از آنجا که وظیفه سیاست‌گذاری در این حوزه به شورای حاضر مربوط است، مفاد این دستورالعمل را در این جلسه، برای هم‌فکری بیشتر با اعضای محترم شورا، به اشتراک می‌گذاریم.» کیا با تأکید بر ضرورت مشارکت تمامی دستگاه‌های فرهنگی و بخش‌های ستادی آموزش و پرورش در تحقق اهداف مصوبه ۸۲۸ که در ماده هفت همین مصوبه به آن اشاره شده است، گفت: «صدا و سیما هم جزو دستگاه‌های فرهنگی است و اساساً حضور مدیر بازرگانی این سازمان در شورای سیاست‌گذاری هم، به دلیل ضرورت همکاری صدا و سیما در تحقق اهداف این مصوبه است.»

وی با اشاره به ممنوعیت استفاده از کتاب‌های کمک‌درسی در مدرسه‌های ابتدایی گفت: «در اسناد بالادستی تأکید شده است که اگر کتاب‌های کمک‌درسی هم‌جهت با اهداف برنامه‌درسی باشند، می‌توانند مفید واقع شوند، اما به قدری فضای منابع غیراستاندارد غلبه کرده است که کتاب‌های خوب در مهجوریت قرار گرفته‌اند.»

ارتباط ناشران سودجو با مدرسه‌ها

در ادامه جلسه، **مرتضی شکوهی**، مدیرکل دفتر آموزش دبستانی معاونت آموزش ابتدایی وزارت آموزش و پرورش، با ذکر نقطه‌نظر معاونت متبوعش در ممنوعیت ورود هرگونه کتاب کمک‌درسی به



مدرسه‌های ابتدایی گفت: «پس از ابلاغ این مصوبه، دفتر معاونت ابتدایی آموزش و پرورش، مکاتبه‌هایی با مراکز استان‌ها انجام داد و بخشنامه‌هایی صادر کرد که محتواهای آن‌ها نشان می‌دهد ما به جد ممنوعیت تبلیغات کتاب‌های کمک‌درسی در مدرسه‌های ابتدایی را پیگیری می‌کنیم. دفتر ارزیابی عملکرد آموزش و پرورش هم به شدت در بازرسی‌ها مراقب است تخلفات، در این زمینه رخ ندهد. در حال حاضر با وجود برخی تخلفات، نسبت به گذشته شاهد کاهش چشمگیر ورود این کتاب‌ها به مدرسه‌ها هستیم.»

وی تأکید کرد: «البته در ابلاغ این مصوبه، منابع استنادی که سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی معرفی می‌کند، مدنظر ما نبود. عمدتاً مدرسه‌ها محل سودجویی ناشرانی است که بدون توجه به اهداف و سیاست‌های آموزشی فعالیت می‌کنند. به همین دلیل هم، با ابلاغ ویژه وزیر آموزش و پرورش، ممنوعیت برگزاری آزمون از این منابع و ورود کتاب‌های کمک‌درسی به مدرسه‌های ابتدایی، صادر شد.»



نادر قدیانی، رئیس هیئت‌مدیره انجمن فرهنگی ناسران کودک، در این جلسه که با تکیه بر تجربه ۵۰ ساله خود در حوزه نشر گفت: «از نظر من، آنچه بیش از تبلیغات گسترده کتاب‌های کمک‌درسی در صدا و سیما اهمیت دارد، رانتی است که برخی از ناسران آموزشی، با ورود و نفوذ در مدرسه‌ها به آن دست پیدا می‌کنند. اگر بخش‌نامه‌هایی که آموزش و پرورش ابلاغ می‌کند، بتوانند به منظور قطع این ارتباط کمک‌کننده باشد، شما بیش از همیشه به اهداف خود نزدیک شده‌اید. چون این نقطه منشأ اصلی فساد است.»



حسن احمدی، رئیس هیئت‌مدیره ناسران الکترونیک هم در ادامه، صدا و سیما را دستگاهی حاکمیتی دانست که تشکیلات خود را دارد و گفت: «به اعتقاد من، مشکل اصلی از کاستی‌هایی ناشی می‌شود که درون آموزش و پرورش و مدرسه‌ها وجود دارد. مشکل، آن معلمی است که در کلاس درس، نام برخی از ناسران را می‌برد و به گستردگی فعالیت ناسران کتاب‌های غیراستاندارد دامن می‌زند.»

وی ادامه داد: «یک ناشر آموزشی، برخی از مدیران مدرسه‌ها را جمع می‌کند و برای آن‌ها سفرهای خارجی ترتیب می‌دهد تا مجموعه محصولات خود را به فروش برساند. این ناشر در هیچ‌یک از تبلیغات تلویزیونی شرکت نمی‌کند و فقط روی مدیران مدرسه‌ها سرمایه‌گذاری می‌کند.»

احمدی تأکید کرد: «ناشر مورد اشاره، با اتخاذ این روش، سالانه بین سه تا چهار میلیون، از دانش‌آموزان مدرسه‌های هدف، بابت خرید محصولاتش، پول دریافت می‌کند. به همین دلیل، من معتقدم، در کنار کاهش ۵۰ درصدی تبلیغات منابع غیراستاندارد از صدا و سیما، باید به دنبال ریشه‌های مشکل در خود مجموعه وزارت آموزش و پرورش هم بود.»

سایه همیشه سنگین کنکور



محمدرضا سالکی، رئیس هیئت‌مدیره انجمن فرهنگی ناسران آموزشی، با حمایت از ناسرانی که در جهت کمک به تحقق اهداف آموزش و پرورش و دستیابی به سود معقول کار می‌کنند، گفت: «گاهی اعداد

درشت و بزرگی از میزان سود سالیانه ناسران آموزشی در جامعه مطرح می‌شود که اصلاً صحت ندارد. ناسران آموزشی سال گذشته نزدیک به ۴۰۰ و امسال به دلیل کاهش تولید، نزدیک به ۳۰۰ میلیارد تومان تولید داشته‌اند.»

وی خاطر نشان کرد: «برخی از ناسران، فعالیت‌هایی مانند برگزاری آزمون در مدرسه‌ها یا تولید محتوا در صدا و سیما هم دارند، اما ناشری که در مسیر معقول حرکت می‌کند، توانایی پرداخت هزینه‌های گزاف تبلیغات گسترده را ندارد، مگر آنکه درآمدهای دیگری داشته باشد.»

به گفته سالکی، با مهارت - محور شدن آموزش‌های مدرسه‌ای و تولید کتاب‌های کار، برخی از ناسران آموزشی در این راستا فعالیت می‌کنند که منطبق با برنامه‌های آموزش و پرورش هم هست.



مجید شکوهی، مدیرعامل شرکت صنایع آموزشی، با بیان نکاتی، در کنار توجه به منابع مکتوب، توجه تصمیم‌گیران را به منابع غیرمکتوب شامل صنایع آموزشی و تجهیزات آزمایشگاهی هم جلب کرد.



حسن بنیانیان، عضو دبیرخانه شورای عالی انقلاب فرهنگی، با تأکید بر این نکته که دستورالعمل‌های پی‌درپی ممکن است به ضد خود تبدیل شود، گفت: «بیش از ابلاغ دستورالعمل، باید به مسئله فرهنگ‌سازی در

آموزش و پرورش توجه کرد که در این صورت بخش زیادی از مشکلات حل خواهد شد.»

وی افزود: «یکی دیگر از مسائل، محدودیت ارتباط مدیران و رؤسای آموزش و پرورش با بیرون از مجموعه‌های تحت مدیریتی است. باید توجه داشت که در کنار ابلاغ‌ها و دستورالعمل‌ها باید فلسفه نوشتن آن‌ها را هم اعلام کرد و با به‌کارگیری مدیریت اقتضایی برای مناطق گوناگون، متناسب با مشکلات هر منطقه آموزشی تصمیم گرفت.»



ابراهیم شکا، مدیرکل امور اداری و پشتیبانی سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی هم، بر رعایت حقوق مؤلف، ناشر و آموزش‌گیرنده یا دانش‌آموزان در ابلاغ دستورالعمل و نیز رعایت حریم کتاب‌های درسی تأکید کرد.

- حسن بنیانیان: یکی دیگر از مسائل، محدودیت ارتباط مدیران و رؤسای آموزش و پرورش با بیرون از مجموعه‌های تحت مدیریتی است. باید توجه داشت که در کنار ابلاغ‌ها و دستورالعمل‌ها باید فلسفه نوشتن آن‌ها را هم اعلام کرد و با به‌کارگیری مدیریت اقتضایی برای مناطق گوناگون، متناسب با مشکلات هر منطقه آموزشی تصمیم گرفت

بهره‌مندی از ظرفیت ناشران غیردولتی



علی ذوعلم:
باید با ایجاد
ظرفیت لازم، به
جای تصدی‌گری
و تولید محصول
در سازمان، به
ارتقای سطح
توانمندی
مؤلفان و معلمان
پردازیم. به
ناشران محتوای
استاندارد
سفارش دهیم
و از ظرفیت و
توانمندی‌های
مؤلفان بهره‌مند
شویم

حجت‌الاسلام و المسلمین
دکتر **علی ذوعلم**، معاون
وزیر و رئیس سازمان پژوهش
و برنامه‌ریزی آموزشی،
گفت: «یکی از محاسن
برگزاری چنین جلساتی،
گفت‌وگو بین مراکز علمی
و فرهنگی و سازمان پژوهش
و برنامه‌ریزی آموزشی است
که متولی اصلی تولید محتوا در آموزش و پرورش محسوب
می‌شود.

وی با تأکید بر اینکه از نظر ما هرکسی که وارد حوزه نشر
می‌شود، کار ارزشمندی انجام می‌دهد و به ضرورت، در تحول
آموزش و پرورش باید به آن توجه داشت، خاطر نشان کرد:
«براساس مبانی نظری آموزش و پرورش، تربیت چهار رکن دارد و
«منابع غیردولتی»، به عنوان رکن چهارم تربیتی در مبانی نظری
و در کنار سه رکن دیگر یعنی «مدرسه، خانواده و رسانه» مطرح
شده‌اند. در نص صریح مبانی نظری و تحولی آموزش و پرورش
هم هیچ منعی برای حضور فعال منابع غیردولتی در عرصه تهیه
محتوای آموزشی و تربیتی وجود ندارد.»

رئیس سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی با اشاره به
ضرورت سامان‌دهی منابع آموزشی و تربیتی گفت: «سامان‌دهی
به این منظور انجام می‌شود که هرآنچه موجب پراکندگی ذهن
دانش‌آموزان و خانواده‌های آن‌ها می‌شود، اتفاق نیفتد. متأسفانه
گاهی دستگاه‌های حاکمیتی پیام‌هایی ارسال می‌کنند که به
این آشفتگی دامن می‌زند.»

ذوعلم مدرسه‌محوری و نقش آن در جلوگیری از فعالیت‌های
ناشران آموزشی متخلف را مهم ارزیابی کرد و ادامه داد: «اگر
مدرسه برای انتخاب به بلوغ و تشخیص لازم برسد، جلوی
بسیاری از تخلفات گرفته می‌شود.»

او ادامه داد: «روح حاکم بر مصوبه ۸۲۸ شورای عالی
آموزش و پرورش، روح توسعه‌ای است. به همین دلیل، در
راهکارهای پیشنهادی برای استفاده از منابع استاندارد آموزشی
و منع تبلیغات کتاب‌های غیراستاندارد، باید نگاه فرهنگی به
مسئله داشت. اهرم‌های قانونی به این مقوله کمک زیادی
نمی‌کنند. ما باید به تحلیل محتوای ارائه شده توسط ناشران
پردازیم و با مباحثه و مناظره، جامعه را متوجه محتوای مناسب

و غیرمناسب آموزشی و تربیتی آن بکنیم. آنچه بیش از وضع
قوانین سلبی اهمیت دارد، کمک به ارتقای کیفیت محتواست.»
رئیس سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی با تأکید بر
استفاده هرچه بیشتر از ظرفیت ناشران آموزشی و اجرای
سیاست چندتألیفی کتاب‌های درسی در همکاری با بخش‌های
غیردولتی گفت: «انگیزه‌ها و روش‌های ناشران آموزشی، با
یکدیگر متفاوت است، اما متأسفانه گاهی بخش دولتی همه
آن‌ها را با یک چوب می‌راند. در حالی که باید به دنبال گفت‌وگو
و تبادل نظر با مجموعه بخش غیردولتی، به عنوان یک اصل
کمک‌کننده در نشر کتاب‌های کمک‌آموزشی، کمک‌درسی و
تکنولوژی و منابع غیرمکتوب، باشیم.»

وی با تأکید بر تحول در ادبیات و نوع تعامل با مجموعه ناشران
آموزشی تصریح کرد: «متأسفانه بیشتر مدیران دولتی در اتاق‌های
سازمانی می‌مانند و نسبت به بهره‌مندی از توانمندی‌های
موجود در خارج از سازمان غافل می‌شوند. سازمان پژوهش و
برنامه‌ریزی آموزشی به عنوان مصداق دولت در عرصه کتاب‌های
آموزشی و کمک‌درسی، باید با تقویت سعه صدر موجبات رقم
خوردن تحول در آموزش و پرورش را فراهم آورد. باید با ایجاد
ظرفیت لازم، به جای تصدی‌گری و تولید محصول در سازمان،
به ارتقای سطح توانمندی مؤلفان و معلمان پردازیم. به ناشران
محتوای استاندارد سفارش دهیم و از ظرفیت و توانمندی‌های
مؤلفان بهره‌مند شویم.»

رئیس سازمان پژوهش در پایان، با اشاره به ممنوعیت
استفاده از کتاب‌های کمک‌درسی در مدرسه‌های ابتدایی
گفت: «بهتر بود در ابلاغ بخشنامه ممنوعیت ورود کتاب‌های
کمک‌درسی به مدرسه‌های ابتدایی، با لحاظ کردن تبصره‌ای
روشن، کتاب‌های مورد تأیید سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی
آموزشی مستثنا می‌شدند. زیرا سطح توانایی‌ها، علاقه ذهنی
بچه‌ها و توانمندی معلمان متفاوت است. به همین دلیل،
استفاده از منابع کمک‌کننده یک نیاز قطعی است. باید با
فرهنگ‌سازی اشتهای کاذب جامعه را در مورد استفاده از
کتاب‌های کمک‌درسی کنترل کرد. ما همواره مشتاق مطالعه
بیشتر دانش‌آموزان هستیم تا جایی که نشاط یادگیری در
آن‌ها حفظ شود.»

گفتنی است، در پایان جلسه مقرر شد دستورالعمل اجرایی
و سازوکار صدور مجوز تبلیغات محصولات آموزشی و
کمک‌آموزشی از منظر حقوقی مورد بررسی‌های بیشتر قرار
گیرد و متن نهایی در جلسات بعدی بررسی شود.